

1940 Sonrası Modern Türk Şiirinde İthaf Edilmiş Şiirler

 SİBEL BULUT ^a

Geliş Tarihi: 25.11.2019 | Kabul Tarihi: 28.12.2019

Öz: Sanatçının eserini kendisini etkileyen, örnek aldığı ya da nüfuzu ve saygınlığından yararlanma gayesi ile bir başkasına adaması anlamına gelen ithaf, dünya ve Türk edebiyatında yer etmiş köklü bir gelenektir. İthaf, sanatçının beslenme kanallarını, ilham kaynaklarını ve etkilendiği, dâhil olduğu sanat çevrelerini göstermesi bakımından edebiyat araştırmaları açısından da önemli kaynaklardır. Çalışmanın amacı, ithaf geleneğinin modern Türk şiirine nasıl yansıdığı, ne tür bir gelişme gösterip nerelere vardığını saptayabilmektir. İnceleme 1940 sonrası eser vermiş şairler ve şairlerin şairlere, yazarlara ve sanatçılara ithaf ettikleri şiirlerle sınırlandırılmıştır. Siyasetçilere, anneye, babaya, kardeşe, eşe, sevgiliye, çocuğa ve dostlara ithaf edilenler çalışmanın dışında tutulmuştur. Bu kısıtlamanın sebebi modern Türk şairlerinin edebiyat ve sanat dünyasındaki beslenme kanallarını tespit edebilmektir. Araştırma sonucunda ulaşılan ithaf şiirler sanat alanına göre sınıflandırılarak değerlendirilmiştir. Böylece ithaf geleneğinin 1940 sonrası Türk şiirindeki yeri ve önemi ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İthaf, Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatı, modern Türk şiiri.

^a NÖHÜ, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
sibelbulut@ohu.edu.tr

Dedicated Poems in Modern Turkish Poetry After 1940

Abstract: The dedication, which means that the artist's work is influenced by someone or dedicates it to someone else in order to benefit from his influence and respectability, is a deep-rooted tradition that has taken place in the world and Turkish literature. Dedications are also important sources for literary research in terms of showing the artist's nutrition channels, inspiration sources and the art circles in which she/he is influenced. The study aims to determine how the dedication tradition is reflected in modern Turkish poetry, and what kind of development it has reached. The study was limited to the poems dedicated to poets, writers and artists who had written after 1940. Those dedicated poems to politicians, mothers, fathers, lovers, children and friends were excluded from the study. The reason for this restriction is to determine the nutrition channels of modern Turkish poets in the world of literature and art. The dedicated poems obtained from the research were evaluated by classifying according to the art field. Thus, the place and importance of the dedication tradition in Turkish poetry after 1940 has been revealed.

Keywords: Dedication, Turkish Literature in the Republican Period, modern Turkish poetry.

Giriş

Arapça hediye anlamına gelen 'tuhfe' kelimesinden türeyen ithaf, *Kâmûs-ı Türkî*'de "Armağan ve tensûh verme, hediye takdim ve irsâli, ihdâ" (Sami, 2014: 62) anlamına gelmektedir. "Nâdir ve kem-yâb ve nefis şey" (Sami, 2014: 349) anlamına gelen "tensûh" kelimesinden hareketle "ithaf, alelade/ sıradan bir şeyi hediye verme değil, kıymetli bir nesneyi armağan olarak sunmaktır (Karataş, 2002: 88, 89). Türkçe karşılığı olarak 'sunu', 'sunut', 'adanı' gibi karşılıklar önerilen kelimenin *Türkçe Sözlük*'teki açıklaması da "birinin adına sunma, armağan etme"dir (TDK Türkçe Sözlük, 2011:1231). Özel olarak edebiyat alanındaki karşılığı "şair veya yazarın herhangi bir eserini bir karşılık beklemeksizin, bir yakınlığı, gönül bağı, üzerinde manevî bir nüfuzu, hakkı veya saygınlığı bulunan ya da aralarında düşünce ve duygu birliği olan bir kişiye, kişilere veya bir topluluğa adaması/sunması ve bunun bir ibare yahut yazıyla eserin başında belirtilmesidir" (Karataş, 2002: 89).

İthaf geleneğinin izi sürülüp nerede başladığı ve nereye kadar uzandığına bakıldığında, bu geleneğin yazının, edebiyatın ve sanatın tarihiyle akrant olduğu görülür. Çünkü kişiyi yazmaya, çizmeye ve her türlü sanatsal faaliyete yönlendiren itici güç kimi zaman aşkla bağlanılan sevgili, kimi zaman minnet duyulan aile bireyleri ve dostlar, kimi zamansa feyz alınan ve kendi sesini bulmada rehberlik eden sanatçılardır.

Kişinin yüreğinde taşıdığı duyguları, aklını meşgul eden fikirleri kâğıda, tuvale ya da notalara dökmesinde büyük payı olan bu itici güçler, şüphesiz ki her dönemde vardır; ancak bunların sözcüklere dökülüp ithaf edilmesi geleneği tarih boyunca hâkim olan sosyal, siyasî, kültürel ve ekonomik yapıya paralel olarak şekil değiştirmiştir. Çünkü edebiyat ve sanat içerisinde filizlendiği toplumsal düzenden, siyasî, ekonomik ve kültürel yapıdan ayrı düşünülemez.

Dünyaya ve kendi edebi geleneğimize baktığımızda, ilk it-hafların ekonomik kaygılara ve siyasî ilişkilere göre şekillendi-

ğini fark ederiz. İthaf edilenler padişahlar, krallar, devlet adamları gibi siyasî irade ve ekonomik güç sahibi kimselerdir. İthaf edenler ise bu ekonomik güce ve siyasî itibara ihtiyaç duyan sanatçılardır. Bu verici-alıcı düzenine dayanarak, ithaf geleneğinin başlangıçta 'sanatçı-patron ilişkisi'ne (İnalcık 2010: 9) göre şekillendiğini söyleyebiliriz. Bu ilişkinin en güçlü olduğu dönemde, XVII. yüzyıl İngiltere'sinde ithaf o kadar değer kazanır ki, kendi korsan sektörünün ve bu sektöre bağlı olarak türeyen yeni mesleklerin bile doğmasına sebep olur. Çünkü kitapların basılmasında ve okuyucuyla buluşmasında büyük sıkıntıların yaşandığı bu dönemde, ithafli kitaplar altın değerindedir. O yıllarda, bu eğilimden çıkar sağlama peşinde olan "falconer" denen kimi sahtekârlar ortaya çıkmış, henüz basılmamış kitapları sahte ithaflarla satmışlardır. Sahte ithafli kitapları basan falconer yardımcılara da "mongrel" denmiştir (Karlıova 2009).

Dünya şiirinde de, bizde divan şiiri geleneği içinde yazılan padişahlara, sadrazamlara ve diğer devlet adamlarına ithaf edilip sunulan kasidelerde de sanatçı-patron ilişkisi hep kendisini göstermiştir. İnalcık'ın "himaye, böylece, iki yanlı işler; hem saray hem de seçkin bilgin ve sanatkâr için nâm-u-şân kazanmanın tek yolu" (İnalcık 2010: 13) olarak tanımladığı 'patronaj' kültürü Osmanlı yaşamının temel ilkelerindedir. Osmanlı'da, "bir eserinin 'makbûl ve mu'teber olması' her şeyden önce sultanın iltifatına bağlı idi. (...) Sultân-u'ş-Şu'arâ seçilmek, 'in'âm' almak için şairin, ilkin şu'arâ meclisine çağırılması, sultana bir kasîde sunması, takdir edilip başışa lâyük görülmedi gerekli idi" (İnalcık 2010: 15, 16).

Divan şiiri geleneğinden sonra Fransız edebiyatı etkisinde gelişen Tanzimat edebiyatı içerisinde ithaf geleneği oldukça zayıflayarak devam eder. İlk yıllarda şiirde neredeyse hiç görülmezken nesirde az da olsa kendisini gösterir. Şinasi'nin eserlerinde rastlanmayan ithafa ilk olarak Namık Kemal'in *Vatan yahut Silistre* piyesinde 'ithaf' başlığı ile rastlanır. Muallim Naci'de hiç görülmezken, Samipaşazâde Sezai'nin *Sergüzeşt'*inde, "Ustâd Ekrem"e ithafı yer alır. Recaizâde Mahmud Ekrem'in

Saime adlı hikâyesi ise Ahmet Midhat'a ithaf edilmiştir. Söz konusu eserler dışında rastlanmayan, Tanzimat dönemi edebiyatında gittikçe azalan ithaf edilmiş eserler, Servet-i Fünûn dönemi ve sonrasında yeniden artmıştır (Karataş 2002: 89, 90).

Dünyada ve topraklarımızda imparatorluk ve krallıklar yıkılıp, halk iradesine ve demokrasiye dayanan cumhuriyetler kurulunca, sanat ve edebiyatın siyasî iradenin pençesinden kurtulmasıyla ithaf geleneği de sanatçı-patron ilişkisinden uzaklaşır. Artık ithaf edilenler krallar, padişahlar, devlet adamları değil, şair ya da yazarın esin kaynağı ve destekçisi olan diğer edebiyat adamları, sanatçılar, aileler, dostlar ya da adını bile bilmedikleri sıradan insanlardır. Yani ithafın sunulduğu taraf resmîyetten bireyselliğe geçerek sınıf küçültmüş krallar, padişahlar, devlet adamları gibi elit sınıf mensuplarından sıradan insanlara, avam tabakasına kadar inmiştir. Öncesinde maddî değer taşıyan ve başarılı bulunduğu takdirde sarayın kapılarını dahi açan ithaf, bireyselleşmesiyle sarayın değil ama yazarının ya da şairinin özel hayatının, manevî dünyasının kapılarını aralamış, sanatının beslenme kaynaklarını kavramamızda ipuçları vermiştir.

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında da devam eden ithaf geleneğinin modern Türk şiirine nasıl yansıdığı, ne tür bir gelişme gösterip nerelere vardığı soruları üzerinde odaklanan bu çalışma, kronolojik olarak 1940'tan günümüze dek uzanan bir süreçle sınırlandırılmıştır. Bu aralıkta şiir yazarı elli bir şairin şiir kitapları taranmış, şairlere, yazarlara ve sanatçılara ithaf edilmiş yüz doksan sekiz şiire ulaşılmıştır.

Nâzım Hikmet, Necip Fazıl Kısakürek, Cahit Külebi, Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Muhip Dıranas, Behçet Necatigil, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ahmet Kutsi Tecer, Rıfat Ilgaz,ERCÜMENT Behzad Lav, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Necati Cumalı, Orhan Veli Kanık, Oktay Rifat Horozcu, Melih Cevdet Anday, Attilâ İlhan, Cemal Süreya, Ece Ayhan, İlhan Berk, Turgut Uyar, Ahmet Oktay, Ümit Yaşar Oğuzcan, İsmet Özel, Gülten Akın, Hilmi Yavuz, Ahmed Ârif, Nihat Behram, Metin Altıok, Behçet Ay-

san, Murathan Mungan, Erdal Alover, Egemen Berköz, Tuğrul Tanyol, Güven Turan, Şükrü Erbaş, Yılmaz Odabaşı, Küçük İskender, Ziya Osman Saba, Ülkü Tamer, Enis Batur, Ahmet Telli, Sunay Akın, Özdemir Asaf, Can Yücel, Özdemir İnce, Haydar Ergülen, Ataol Behramoğlu, Didem Madak, Sennur Sezer, Lâle Müldür ve Birhan Keskin şiirleri taranan şairlerdir.

Bu şairlerin ulaşabildiğimiz şiirleri taranırken sadece şairlerin şairlere, yazarlara ve sanatçılara ithaf ettikleri şiirler dikate alınmış, gazetecilere, siyasetçilere, anneye, babaya, kardeşe, eşe, sevgiliye, çocuğa ve dostlara ithaf edilenler çalışmanın dışında tutulmuştur. Ayrıca ulaştığımız malzeme derlenirken başlığıyla ve başlığın hemen altında yer alan ithaf yazısıyla bir şair, yazar ve sanatçıya sunulduğu belirtilen şiirler esas alınmıştır. Metnin içinde şair, yazar ve sanatçıların isimlerinin geçtiği şiirlere de rastlanmış; ancak bunlar çalışmamızın dışında bırakılmıştır. Bu tarama ve derleme sonucunda ulaşılan ithaf şiirler şöyle sınıflandırılabilir:

1. Şairlere İthaf Edilen Şiirler

Elimize geçen ithaf şiirlerin büyük kısmını şairlerin aynı yolda ilerledikleri meslektaşları olan şairlere ithaf ettikleri şiirler oluşturmaktadır. Şiir ithaf edilen bu şairlerin kimi halk şiirinde, kimi divan şiirinde, kimi modern Türk şiirinde kimi ise Batı şiirinde eser vermiş isimlerdir.

1.1. Divan Şiirinden Şairlere İthaf Edilmiş Şiirler: Kimi zaman kesintiye uğrayıp seyrekleşse de 1940'lardan günümüze dek, divan şiiri şairleri ile ilişki alttan alta akan bir nehir gibi hep devam etmiştir. Topladığımız malzemeye dayanarak, en çok şiir ithaf edilen klâsik dönem şairlerimizin Bâkî, Nedîm, Şeyh Galib ve divan şiiri geleneğini devam ettiren Ahmet Hâşim ile Yahya Kemal olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte, divan şiiri şairlerine nadir olarak şiir ithaf eden Nâzım Hikmet ve Garipçiler gibi şairler de mevcuttur. Bu şairlerde, nehre benzettiğimiz klâsik şiir geleneğini yok denecek kadar derinlerde akmaktadır.

Cahit Sıtkı Tarancı ve Cahit Külebi gibi şairlerde ise yalnız isme ithaf edilmekle kalınmamış, ithaf edilen şairin dilini kullanan, hayal dünyasını yeniden canlandıran şiirler yazılmıştır. Cahit Külebi'nin, beyitlerle yazdığı ve Bakı'yi yaşadığı dönem içinde yine kendi diliyle yâd eden (Külebi, 2004: 95),

Bakî Efendi yaşadı Kanunî devrinde

Şimdi de merkadi bakî memleketin kalbinde

Sesi ezanlarda duyulmuştu derin

Hezar bütgede nâkus yerlerinde

beyitleriyle başlayan “Bakî” başlıklı şiiri ve Cahit Sıtkı Tarancı'nın (Tarancı, 1948: 92),

Mevsimin tam lâle zamanı,

Geçtim bir akşam Sâdabat'tan,

Koltuğumda Nedim divanı.

dizeleriyle başlayan “Nedim'e Dair” adlı şiiri bu hususa örnek teşkil eden ithaf şiirlerdendir.

Bu iki örnekten başka, divan şairlerine yapılmış ithafalara İkinci Yeni şiirinde de rastlarız. Bilindiği gibi İkinci Yeni şiiri, halka sırt çevirip aydın ve elit tabakanın zevkine hitap etmesi, imge ve soyutlamaya yaslanması, güç anlaşılır bir dil kullanmasıyla divan şiirine benzetilir. Turgut Uyar'ın *Divan'*ını, İlhan Berk'in *Âşıkâne'sini* ve Sezai Karakoç'un kimi şiirleri de bu benzerliğe delil olarak gösterilir. İkinci Yeni şairlerinden İlhan Berk ise divan şairleriyle bağını “...benim divan şiirine bakışım salt bir sevgiye dayanıyor. Divan şiirine bir sevgi duyuyorum, bu sevgi de bilgiççe değil (öyle uzun boylu eğilmedim çünkü üstüne) bana verdiği tatla yetindim.” (Berk, 1992: 27) cümleleriyle en açık şekilde ifade eden isimdir. Şair ayrıca “Akraba Şairler” adlı denemesinde daha ileri giderek geleneğin uzun zincirinin Necâti'den Neşatî'ye, Şeyh Galib'e oradan da Ahmet Hâşim, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Behçet Necatigil, Hilmi Yavuz ve kendisine dek alttan alta işleyerek devam ettiğini ve bu şairlerle akraba olduğunu dile getirir (Berk, 1992: 17).

İlhan Berk'in bahsettiği bu alttan alta işleyen nehir, Hilmi Yavuz'un şiirine gelindiğinde belki de en şiddetli aktığı dönemi yaşar. İthaf, Hilmi Yavuz şiirinin olmazsa olmazıdır. Şair, *Bakış Kuşu* ve *Mustafa Subhi Üzerine Şiirler* dışındaki tüm kitaplarını oğullarına, dostlarına, ikinci eşi Nuran'a, anne ve babasına, ustası Necatigil'e ve Borges'e ithaf etmiştir. Bu ithaf eğilimi 70. yaş hediyesi olarak kendisine ithaf ettiği *Kayboluş Şiirler'*e dek varır. Divan şiiri ve divan şairleri ise, Hilmi Yavuz'un kana kana içtiği tükenmez bir kaynaktır. Bâkî, Şeyh Galib ve divan şiiri geleneğini devam ettiren Ahmet Hâşim ile Yahya Kemal, Hilmi Yavuz'un en çok şiir ithaf ettiği şairlerdendir. Özellikle "benden öncekilere" ithafıyla başlayan *Akşam Şiirleri* adlı kitabı, Şeyh Galib, Ahmet Hâşim ve Yahya Kemal'e bir saygı duruşu görünümündedir. Hilmi Yavuz, ustası kabul ettiği bu şairlere hem ismen ithaf edilmiş şiirler kaleme almış hem de bu şiirlerdeilmekilmek ördüğü ses, imge dünyası ve renklerle divan şiiri geleneğini yeniden yorumlayarak devam ettirmiştir. Ahmet Hâşim'e ithaf ettiği (Yavuz, 2007: 338),

*hançerinden yazları akıtan elmas,
ince tozlarıyla bezer akşamı;
bir yerde muttasıl kanar o güller;
dağ dağ yarama basar akşamı...*

dörtlülüğü ile başlayan "akşam ve hançer" şiiri ve Yahya Kemal'e ithaf ettiği üç dörtlükten oluşan "akşam ve yolculuk" şiirinin (Yavuz, 2007: 347),

*âh, bir ân önce gelse şu gemi;
sessiz ve ağır ağır; - hiç bekletemese!
yüksün! yük oldun ve yoktu yükün;
ve yoksun rıhtımda; - sen ve hiç kimse!..
kimbilir nereye saklandı o yaz;
dolaşır gölgesi orada burada...
her şey çok eskidi o yazdan beri;
gül hurda, aşk hurda, varoluş hurda...*

son iki dörtlülüğü, salt ithaf değildir artık. Yavuz'un Hâşim'e ithaf ettiği şiirde geçen "muttasıl kanayan güller", "elmas" ve "akşam" gibi sözcükler taşıdıkları renk (kızılılık), ses ve hayalle Hâşim'in o ünlü "Bir Günün Sonunda Arzu" şiirini, modern şiirimizin kendine has sesiyle yeniden yorumlanmasıdır.

1.2. Halk Şiirinden Şairlere İthaf Edilmiş Şiirler: 1940'tan günümüze ithaf edilmiş şiirlere dikkat ettiğimizde, geleneğin diğer kolu olan halk şiiri ve şairleriyle ilişkinin yer yer divan şiirinden daha güçlü kendini gösterdiğini söyleyebiliriz. Tara-dığımız şairlerin birçoğunda en kötü ihtimalle bir iki halk şairi-ne ithafa rastlanmıştır.

İthaf edilmiş şiirlerde en çok kaşımıza çıkan isimler Karacaoğlan, Abdal Musa, Eşrefoğlu Rumi, Köroğlu, Yunus Emre, Pir Sultan Abdal ve Âşık Veysel'dir. Âşık şiiri ve tekke-tasavvuf şiiriyle bağlantı kurup, bu şairlere en çok şiir ithaf eden isimler ise Behçet Necatigil, Necip Fazıl Kısakürek, Cahit Külebi, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Abdurrahim Karakoç ve Hilmi Yavuz'dur.

İthaf şiirleri incelerken ilgimizi çeken unsurlardan biri de "folklor şiire düşman" sloganıyla belleklere yerleşen özellikle Cemal Süreya ve Edip Cansever gibi İkinci Yeni şairlerinin âşık-lara ve tekke-tasavvuf şairlerine ithaf ettikleri çok sayıda şiirle karşılaşmak olmuştur.

Bilindiği gibi, "Çağdaş şiir nerelere gitti, oysa bizde hâlâ folklor gibi sığ ve derinliksiz bir plânda hareket etmek çabasında olan sanatçı-lar, şairler var..." (Süreya, 2002: 15) diyen Cemal Süreya'ya göre, kalıplaşmış sözcük ve deyimleriyle, çağrışımların değişmezli-ğiyle folklor çağdaş şiire kaynaklık edemez. Ayrıca folklorun yaratıcılığı öldürdüğünü iddia eden şair, halk şiirinin şairin kişiliğini kazanmasına da fırsat vermediği kanısındadır. Ancak, "Folklor Şiire Düşman" adlı yazısına dayanarak, Cemal Süreya ve diğer İkinci Yeniciler halk şiirine sırtlarını dönüyorlar sonu-cuna varırsak yanlış yola sapmaktan kurtulamayız. Çünkü, "folklor şiire düşman" gibi sert bir ifade kullanmış olsa bile Süreya, halk şiirini yok saymaz. Dahası, modern Türk şiiriyle halk şiirinin ilişkisini açıklarken şöyle bir formüle gider: "Halk

kaynakları şiiri besleyecektir elbet. Ama onda eriyerek, yakıt hâlinde.” (Süreya, 2002: 322).

Bu formülünü pratiğe de dökerek “Güzelleme” ve “Di Gel” şiirlerinde güzelleme ve türkü gibi halk şiiri şekillerinden nasıl yararlandığını ortaya koyan Süreya, *Beni Öp Sonra Doğur Beni* adlı yapıtında ise Şeyh Galip, Yunus Emre ve Pir Sultan Abdal’ı yokladığını dile getirerek divan ve halk şiiriyle bağına işaret eder. Böylece, halk şiirinin modern şiir içinde eriyerek nasıl yakıt haline geldiğini de göstermiş olur. Bu kitapta yer alan “Karacaoğlan”, “Kalın Abdal”, “Yunus ki Süt Dişleriyle Türkçenin” adlı ithaf şiirler de bu bağın en açık delilidir.

Bunlardan başka, halk şairlerine ithaf edilmiş şiirlerin şekline, ses özelliklerine baktığımızda halk şiiri gibi dörtlüklerle, hece ölçüsüyle, ses oyunları ile yazıldıklarını, hatta kimilerinde âşıklar gibi mahlas kullanıldığı görülür. Cemal Süreya’nın (Süreya 2002: 207),

Karacaoğlan der ki göçüm söküldü

Kilimim parça parça acılar al al açar

diye Karacaoğlan gibi mahlas kullanarak bitirdiği “Karacaoğlan” adlı şiiri ve Ülkü Tamer’in Yunus Emre’ye ithaf ettiği (Tamer 2014: 250),

Selam olsun dağa taş

Yaranlara selam olsun

Ormandaki kurda kuşa

Cerenlere selam olsun

Dünya üstü kara zindan

Boynumuzda yağlı urgan

Yolculardan hancılardan

Soranlara selam olsun

diye devam eden âşık şiiri gibi dörtlükler, redif ve uyaklarla yazdığı “Selam Olsun” şiiri ile Karacaoğlan’a ithaf ettiği ünlü “Güneş Topla Benim İçin” adlı şiiri bu tespitte verebileceğimiz örneklerdir.

Şiirlerin içeriğine, verilen mesaja baktığımızda ise halk şairlerinin ve halk şiirinin övüldüğü ya da günümüzde kaybettiğimiz değerler dile getirilerek maziye özlem duyulduğu görülür. Abdurrahim Karakoç'un (Karakoç 2006: 80),

*Benden selâm olsun Koç Köroğlu'na,
Şimdi devir başka, zaman değişti.
Karga konar kır atların beline,
Arpa bulunmuyor, saman değişti.
Gayri ne Kenan var, ne Demircioğlu,
Tarihe karıştı, Ayvaz'la Hoylu,
Herkes Bolu Beyi, her taraf Bolu,
Yiğitlik kalmadı, insan değişti."*

diye devam eden "Köroğlu'na Dair" adlı şiir, maziye özlemin en açık delilidir.

1.3. Modern Türk Şiirinden Şairlere İthaf Edilmiş Şiirler:

Divan ve halk şiiri şairlerinden başka, modern Türk şiirinden pek çok şaire de ithaf edilmiş şiirler yazılmıştır. Hatta elimizdeki yüz doksan sekiz şiirin yarıdan fazlası Cumhuriyet Dönemi şairlerine ithaf edilmiştir diyebiliriz. Şairler, ya usta olarak kabul ettikleri, örnek aldıkları şairlere ya da aynı yıllarda şiir yazdıkları çağdaşlarına, dostlarına şiirler ithaf etmişlerdir.

Şimdiye kadar şairlerin divan şairleri ve halk şairlerine ithaf ettikleri şiirlere bakarak gelenekle ilişkilerini, geleneği kullanma şekillerini tespit etmeye çalıştık. Bu başlık altında ise kendi zamanlarının şiirine nasıl baktıklarını, çağdaş şairlerle nasıl bir alışveriş içinde olduklarını tespiti çalışacağız.

Elimizdeki ithaf şiirlerde en çok tekrar eden isimler Behçet Necatigil, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Cahit Sıtkı Tarancı, Melih Cevdet Anday ve İlhan Berk'tir. Ayrıca bu şairler kadar sık olmamakla birlikte, Faruk Nafiz Çamlıbel, Ziya Osman Saba, Ceyhun Atuf Kansu, Nazım Hikmet, Ahmet Muhip Dıranas, Asaf Halet Çelebi, Oktay Rifat ve Metin Eloğlu gibi şairlere de çok sayıda şiir ithaf edilmiştir.

Bu şiirlerin çoğu ithaf edildikleri şairleri övmek, hatıralarını yâd etmek, ölümlerinden duyulan üzüntüyü dizelere dökmek için yazılırken kimileri de ithaf edildiği şairi yerme amacı taşır.

Cahit Külebi'nin Ceyhun Atuf Kansu'nun ölümü üzerine yazdığı (Külebi, 2004: 233),

“Ceyhun kardaş sen bu elden gideli

Dağlarım yıkıldı, çöllerim bomboş.

Söğütlü dereler, işdeli beller,

Kuraktan çatlamış göllerim bomboş.

dörtlüğüyle başlayan “Ceyhun Atuf Kansu İçin Köylü Biçiminde Ağıt” adlı şiiri ve Ümit Yaşar Oğuzcan'ın Behçet Kemal Çağlar'ı yerdığı (Oğuzcan, 2004: 198),

“Radyoda Behçet Kemal, şiirde Behçet Kemal

Gelmiş ve gelecek her devirde Behçet Kemal

Madenden anlamayan tek maden mühendisi

Köy köy diye yırtınır şehirde Behçet Kemal

dörtlüğünden ibaret “Behçet Kemal” başlıklı şiiri söz ettiğimiz amaçlara örnektir. Ayrıca, Hilmi Yavuz'un Behçet Necatigil'e ithaf ettiği (Yavuz, 2007: 328),

akşam kayboldu balkonda; -iyi!

bense sanki odalarda gibiyim;

ev içleri dâima hüznünlü olur;

öyleyse o ev içlerinden biriyim...

dörtlüğüyle başlayan “akşam ve balkon” şiirinde olduğu gibi, ithaf olunan şairin şiir dünyasını ve bu dünyanın anahtarı olan sözcüklerle şiirini ören şairler de vardır.

Şairlerin çağdaşları olan şairlere yaptıkları ithaflarda üzerinde durulması gereken diğer husus da, Garipçiler ve İkinci Yenicilerde olduğu gibi aynı şiir anlayışını paylaşan şairlerin bir zorunluluk gibi birbirlerine ithaf ettikleri şiirlerdir. Garipçilerden Orhan Veli, Oktay Rifat'a; Melih Cevdet, Orhan Veli ve

Oktay Rifat'a ithaf edilmiş şiirler yazarken, İkinci Yenicilerden Cemal Süreya, İlhan Berk'e, Edip Cansever'e, Turgut Uyar'a; İlhan Berk, Ece Ayhan'a şiirler ithaf etmiştir. Ayrıca, Ece Ayhan'ın Melih Cevdet'e, İlhan Berk'in Oktay Rifat'a yazdığı şiirler de olduğu gibi, İkinci Yenicilerin Garipçilere ithaf ettikleri şiirlere de rastlanmıştır.

1.4. Batı Şiirinden Şairlere İthaf Edilmiş Şiirler: Tanzimat döneminden beri şiirimizi besleyen en önemli damarlardan biri olan Fransız şiiri ve şairleri, Cumhuriyet şiirinde de etkili olmaya devam etmiştir. Ancak, Cumhuriyet dönemi şiirinde, Fransız şiiri yine baskın olmakla birlikte tek hâkim değildir. Tahtını Rus, İspanyol, İtalyan ve Alman şiiriyle paylaşmaktadır. İşte, elimizdeki ithaf şiirler de, Batı şiiri ve şairleriyle kurulan bu şiir köprüsünün izdüşümleridir.

Taradığımız şiirlerde karşımıza çıkan isimlerden bazıları İlyadalı ozan Homeros, Fransız romantiklerinden Gérard de Nerval, Paul Graldy, İtalyan asıllı Fransız şair Guillaume Apollinaire, İspanyol şair Federico Lorca, İtalyan şair, senarist, yönetmen Pier Poulou Pasolini, Belçika asıllı Fransız şair Henri Michaux, Macar şair Attila Jozsef, Rus şairler Sergey Yesenin ve Mayakovski'dir.

Ahmet Oktay'ın Rus şair Sergey Yesenin'in ağzından buruk bir veda havasında dizelere döktüğü (Oktay, 2002: 315-316),

Adımı belki yarın bir okurum

Anar hayıra Sergey Yesenin der

Dertliydin sen de ve o zaman ruhum

Çok mutlu bir çocuk gibi gülümser

diye biten "Sergey Yesenin" adlı şiiri ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun (Eyüboğlu, 1990: 320-321),

İçim eziliyor Lorca içim

Beyaz beyaz kanıyorum

Kanım içime akıyor Lorca

Utaniyorum

diye seslendiği “Lorca’ya 2” adlı şiiri tespit ettiğimiz ithaf şiirlerdendir.

2. Yazarlara İthaf Edilen Şiirler

İthaf şiirlerde karşımıza çıkan diğer bir grup da yazarlardır. Ancak şairler, yine en çok şiire meylederek şairlere çok sayıda ithaf kaleme almış, yazarlara şairler kadar ağırlık vermemişlerdir. Yazarlar arasında da daha çok roman yazarları rağbet görmüş, öykü yazarları daha geri planda kalmıştır.

Adına en çok şiir ithaf edilen yazarlar ise Yaşar Kemal ve Sait Faik Abasıyanık’tır. Bu iki isimden başka, Kemal Tahir, Muzaffer Buyrukçu, Nurullah Ataç, Orhan Kemal, Sadri Ertem, Mehmet Fuat, Tomris Uyar ve Bilge Karasu’ya da şiirler ithaf edilmiştir.

Yazarlara şiir ithafı, İkinci Yeni şairlerinde artar. İkinci Yenicilerin özellikle Sait Faik ve Tomris Uyar’la özel bir bağı vardır. İlhan Berk’in Sait Faik’e ithaf ettiği, adeta her dizesinde yazarın bir öyküsünün izini sürdüğü ve Abasıyanık’ın öykü dünyasının krokilerini verdiği (Berk, 1999: 23),

Aynalarında bir iklim hevengi sarkan kahvemiz

Geniş ve rahat evler kadar iyi arkadaşlar

Bir nefesle cama adlarını ve hikâyelerini yazdıklarımız

Saz benizli açlar, uzun boylu hırsızlar

Bol yemekli sofraların iştahasını taşırlar gözlerinde

Kimi sevdiği kızın fotoğrafının çıkarmıştır çerçevesinden

İhtiyar kızların oyalı mendillerini saklarlar koyunlarında

dizeleriyle başlayan “Serseri Huylu Gemiciler” şiiri bu özel bağa somut bir örnektir. Berk, bu şiirle salt ithafla kalmamış, şiirini öyküye, daha doğrusu Sait Faik öyküsüne öykünerek kâğıda dökmüştür.

Tomris Uyar adına ithaf edilen şiirler ise İkinci Yeni şairleri, Edip Cansever, Turgut Uyar ve Cemal Süreya’yı buluşturan bir başka ortak nokta olmuştur. Turgut Uyar, Tomris Uyar’a (Uyar, 2000: 175),

gel ellerini ver en güzel ellerini öyle

ruhum, ateş yüreğim, kokum, birlikte öyle

diye seslendiği “Tomris Uyar İçin Bir Şiir Kurma Çalışması” adlı şiiri kaleme alırken, Edip Cansever doğum günü armağanı olarak hediye ettiği (Cansever 2018:221),

ben seni uzun bir yolda yürürken görmedim ki hiç

yağmurlar altında gördüm, kadeh tutarken gördüm de

bir kıyıya bakarken, bakarkenki ağlayan yüzünle

ve yaraşırsa ancak monet’ nin

kadınlarına yaraşan giysilerinle

gördüm de

ben seni uzun bir yolda yürürken görmedim ki hiç

dizeleriyle belleklerde yer eden “Yaş değiştirme törenine yetişen öyle bir şiir”i yazmıştır.

Türk yazarlardan başka Özdemir Asaf’ ta tespit ettiğimiz gibi Çehov’ a ‘Çehov İçin’, aşağıda da alıntılıdığımız Moliere’ e ‘Moliere İçin’ başlıklı şiirlerde olduğu yabancı yazarlara da şiirler ithaf edilmiştir (Asaf 2014: 36).

Bir oyunla örtülüydü o yalan,

Ağlanacak güldürüydü oynanan.

Çevresini küçüklerin sardığı

Gülmelerin arkasında ağlayan,

Aldanmamış aldatılmış bir insan

Bunlardan başka Gorki, Virginia Woolf, Stefan Zweig, Walter Benjamin, Arthur Koestler, Cesare Pavese ve Henri Michaux gibi Batılı yazarlar için ithaf edilmiş çok sayıda şiir yazılmıştır.

3. Sanatçılara İthaf Edilmiş Şiirler

Sanatın yedi dalından biri olan edebiyatla uğraşan şairler, sadece şair ve yazarlardan etkilenmemiş, sanat ve sanatçılardan da ilham alarak şiirler ithaf etmişlerdir. Bu ithaf şiirlere baktığımızda ise sanat dallarından en çok resim, müzik, sinema ve tiyatro ile uğraşan sanatçılara ithaflarla karşılaşırız.

Bununla birlikte, diğer sanat dallarına oranla ressamalara ithaf edilmiş şiirler daha fazladır. Bu sonuçta, şiirle pek çok zeminde temasa geçen, alışverişte bulunan resim ve ressamların daha yakından takip edilmesinin büyük payı vardır. Ayrıca pek çok şairin şiirin yanı sıra resimle de uğraşması ressamalara yönelik ilgiyi arttırmış olmalıdır. Melih Cevdet Anday'ın Abidin Dino'ya, İlhan Berk'in Cihat Burak'a, Erdal Alover'ın Burhan Uyguner'e, Güven Turan'ın Tülin Öztürk ve Ali İsmail Türemen gibi ressamalara ithaf ettikleri şiirler de bu ilgiyi doğrulamaktadır.

Bundan başka, Avni Anıl gibi bestekârlara; Elton John, Bernie Taupin gibi Batılı müzisyenlere; Ayberk Çölok, Altan Erbulak, Muhsin Ertuğrul, Mücap Ofluoğlu ve Charles Chaplin gibi oyunculara; Ali Ulvi, Özcan Yaltı ve Cemal Nadir gibi karikatüristlere ithaf edilmiş şiirlerle de karşılaşmaktayız.

Sonuç

Elli bir şaire ait şiir kitaplarının tarandığı bu çalışmada, ulaşılan yüz doksan sekiz ithaf edilmiş şiir, çeşitli başlıklar altında tasnif edilmiştir. Bu tasnife giderken ölçüt, şiirlerin ithaf edildiği kişilerin eser verdikleri alanlar olmuş, ithaf edilmiş şiirler üç ana başlık altında toplanmıştır: Şairlere ithaf edilmiş şiirler, yazarlara ithaf edilmiş şiirler ve sanatçılara ithaf edilmiş şiirler.

Bu başlıklardan ilki olan şairlere ithaf edilmiş şiirler incelenirken, dört ana damarın ortaya çıktığını görülmüştür: Divan şiiri, halk şiiri, modern Türk şiiri ve Batı şiiri. Ulaşılan şiirlerin ithaf edildiği Bâkî, Nedîm, Şeyh Galib, Ahmet Hâşim, Yahya Kemal, Karacaoğlan, Köroğlu, Yunus Emre, Pîr Sultan Abdal gibi isimler takip edilerek ulaşılan iki damar, divan ve halk şiiri, modern şiirimizle geleneğin bağının daha yakından görülmesini sağlamıştır. İthaf edilmiş şiirlerin rehberliğinde bu bağın, Nazım Hikmet ve Garipçilerde kopacak kadar incelendiği, sonra İkinci Yeniciler, Sezai Karakoç ve Hilmi Yavuz ile yeniden güçlendiği tespit edilmiştir.

Şairlerin çağdaşları olan şairlere ithaf ettikleri şiirler ise kendi zamanlarının şiirine nasıl baktıklarına ve çağdaş şairlerle nasıl bir alışveriş içinde olduklarına dair fikir sahibi olmamızı sağlamıştır. Buna göre, şairler çağdaşlarına ithaf ettikleri şiirlerde ya kendi şiir anlayışlarına yakın gördükleri isimleri ya da tam tersi, karşılarında yer alan isimleri tercih etmişlerdir. Bu tercihe göre çağdaş şairlere şiir ithaf ederken amaç ya övmek, ölmüşse saygıyla yâd edip aynı yolu tuttuğuna işaret etmek ya da karşısındakinin şairliği ve şiir anlayışını yermektir.

Adına şiir ithaf edilmiş isimlerde, şairlerden sonra karşılaştığımız diğer gruplar yazarlar ve sanatçılardır. Ancak bu iki grup, şairler kadar rağbet görmemiştir. Yazarlardan daha çok roman dalında eser veren isimler öne çıkmış, öykü daha geri planda kalmıştır. Romanın en çok şiir ithaf edilen, en güçlü ismi Yaşar Kemal olurken, öykü Sait Faik ve Tomris Uyar ile kendini göstermiştir. Tomris Uyar'ın sıklıkla geçmesinde, Uyar'a şiirler ithaf eden Edip Cansever, Cemal Süreya ve Turgut Uyar gibi İkinci Yeni şairleriyle olan yakın ilişkinin de payı vardır.

Tasnifimizde son sıraya yerleşen sanatçılara ithaf edilmiş şiirler, modern şiirimizin sanatla olan bağının pek de kuvvetli olmadığını göstermiştir. Çünkü sanatçılara ithaf edilen şiirler, şair ve yazarlara göre çok geride kalmıştır. Bununla birlikte, ithaf edilmiş şiirlerden hareketle, sanatla ve sanatçılarla kurulan bağın tutarlı bir seyir izlemediği, belli bir dönemde yoğunlaşmış sonra azalmadığı, daha çok bireysel planda, şairlerin duruşuna bağlı kaldığı sonucuna varabiliriz.

Sanat dalları arasında ise en çok resim ve tiyatro ile uğraşan sanatçılara şiir ithaf edilmiştir. Özellikle İlhan Berk, Oktay Rifat gibi resimle uğraşan şairler, resmi ve ressamı yakından takip etmiş, şiirlerine de bu alakayı yansıtmışlardır.

Ulaşılan tüm bu tespitlerden sonra, çok da dikkate alınıp üzerinde durulmayan ithaf edilmiş şiirlerin, şairlerin hem iç dünyalarını hem de gelenekle ve çağdaşlarıyla kurdukları samsal bağları keşfetmede önemli ipuçları verdiklerini söyleyebiliriz.

Kaynaklar

- Asaf, Ö. (2014). *Çiçek Senfonisi*. İstanbul: YKY.
- Berk, İ. (1999). *Eşik, Toplu Şiirler I*. İstanbul: YKY.
- Berk, İ. (1999). *Akşama Doğru 1984-2005, Toplu Şiirler III*. İstanbul: YKY.
- Berk, İ. (1992). "İkinci Yeni'nin İlkeleri ya da Salt Şiir". *Şairin Toprağı*. İstanbul: Simavi Yayınları, s.105.
- Cansever, E. (2018). *Sonrası Kalır II, Bütün Şiirleri*. İstanbul: YKY.
- Eyüboğlu, B. R. (1990). *Bütün Eserleri*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- İnalçık, H. (2010). *Şâir ve Patron*. Ankara: Doğu-Batı Yayınları.
- Karakoç, A. (2006). *Dosta Doğru*. Ankara: Alperen Yayınları.
- Karataş, T. (2002). "Türk Edebiyatında İthaf Terimi Hakkında Bir Araştırma", *Bilig*, 22: 87-108.
- Karlıova, R. (2009). "Metnin Gizli Anahtarı İthaf", *Kitap Zamanı*, S. 39, Erişim Tarihi: 20.06.2019, <http://baysungur.blogcu.com/metnin-gizli-anahtari-ithaf/5319392>.
- Külebi, C. (2004). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Oğuzcan, Ü. Y. (2004). *Taşlamalar Hicivler 1-2*. Ankara: Özgür Yayınları.
- Oktay, A. (2002). *Toplu Şiirler (1963-1996)*. İstanbul: YKY.
- Süreya, C. (2002). *Sevda Sözleri - Bütün Yapıtları, Şiirler -*. İstanbul: YKY.
- Şemseddin Sami (2014). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Tamer, Ü. (2014). *Güneş Topla Benim İçin*. İstanbul: Işık Yayınları.
- Tarancı, C. S. (1948). *Otuz Beş Yaş*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- TDK (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uyar, T. (2000). *Dünyanın En Güzel Arabistanı*. İstanbul: Can Yayınları.
- Yavuz, H. (2007). *Büyüsün, Yaz!, Toplu Şiirler 1969-2005*. İstanbul: YKY.